

11.1.2021

Liikenne- ja viestintävaliokunta 11.01.2021 VNS 6/2020 vp

Lapin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoanne VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelmasta.

Lapin ELY-keskus lausuu valtioneuvoston selonteosta - Suomen kestävän kasvun ohjelmasta seuraavaa

Lapin ELY-keskus pitää selontekoa tarpeellisena, laajana ja hyvin tavoitteita suuntaavana linjauspaperina. Selonteossa on hyvin kuvattu EU-elypakettien eri rahoitusvälineitä ja niiden roolia. Selonteossa on korostettu yhteistyön merkitystä nopeavaikutteisten ohjelmien toimeenpanossa pandemiasta selviämiseen ja pitkän aikavälin elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumisessa. Elpymisvälineiden hallinnointi olisi tehokkainta nykyisten organisaatioiden (esim. ELY-keskukset) kautta.

Selonteossa korostuu kumppanuus, hallinnonrajojen ylittäminen, riittävän poikkihallinnollisuuden, ekosysteemien edistäminen ja eri toimijoiden verkostoituminen. Näemme, että uusilla toimintamalleilla ja eri sidosryhmien kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan saada vaikuttavampia ja toimintaa uudistavia rahoituskokonaisuuksia. Erittäin hyvänä ja tärkeänä pidetään sitä, että poikkileikkaavina teemoina ovat vihreä siirtymä ja digitalisaation merkittävyys palveluiden tuottamisessa ja saatavuudessa.

Maakuntakierrokseen liittynyt ohjelman esittely ja vuorovaikutus alueen kanssa koettiin hyväksi. Myös se, että tilaisuudet videoitiin ja tallennettiin, oli aluekehittäjiä hyvin palveleva kokonaisuus.

Lapissa toimintavarmat viestintäverkko-yhteydet korostuvat

Selonteossa on hyvin vahvasti nostettu esille digitalisaatio edellytykset kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistamisen näkökulmasta. Toimivat yhteydet kaikilla toimialoilla Lapissa edellyttävät toimintavarmoja ja luotettavia järjestelmiä. Digitaalisessa muodossa palveluiden tuottaminen ja erilaiset yhteydenpitotavat niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla lisääntyvät jatkossa. Toimivat logistiset yhteydet huolehtivat osaltaan siitä, että alue on houkutteleva investointiympäristö niin kotimaisille kuin kansainvälisille yrityksille.

11.1.2021

Uudistumisen välttämättömyys edellyttää panostuksia tietoliikenneyhteyksiin, koulutukseen, osaamistason suunnitelmalliseen nostamiseen ja jatkuvan oppimisen periaatteen toteutumista kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Koulutuksen suuntaamisessa on tärkeä huomioida työelämän ja työmarkkinoiden muuttuvat osaamistarpeet sekä varmistaa tasavertaiset, paikkariippumattomat osallistumismahdollisuudet koulutuksiin. Tarvitaan ketteriä työelämälähtöisiä koulutuksia, joita ei ole sidottu mihinkään tiettyyn fyysiseen paikkaan tai paikkakuntaan ja joilla voidaan vastata alueellisiin työvoimatarpeisiin erityisesti niillä toimialoilla, joilla on selvää kasvua ja esiintyy kohtaanto-ongelmia.

Pandemia toi nopeita muutoksia hallinnon työtapoihin ja prosesseihin. Eri-tyisesti Lapissa korostuu erilaiset monipaikkaisen työn mallit. Matkailukeskukset vapaa-ajanasuntoineen tarjoavat hyvät mahdollisuudet monipuoliseen ja terveysturvalliseen työn ja vapaa-ajan yhdistämiseen. Eri-tyisesti Lapissa monipaikkaisuus edellyttää digitaalisen siirtymän mahdollistavat kattavat ja toimintavarmat nopeat viestintäverkko-yhteydet ja pilvipalveluja tukevat teknologiaratkaisut. Näin toimien digitalisaatio edistää yhteiskunnan resilienssiä ja toimintavarmuutta normaali- ja kriisioloissa

Vihreän siirtymä

Vihreän siirtymän horisontaaliset vaikutukset ovat merkittäviä ja tuovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia eri toimialoille, mutta edellyttää asenne-muutosta lähes kaikilta toimijoilta ja valmiutta uudistumiseen sekä osaamista. Eri-tyisen tärkeänä vihreä siirtymä nähdään uusien innovaatioiden ja tuotteiden kehittämisessä. Rahoituksella on merkittävä mahdollisuus vivuttaa yksityisen sektorin vähähiilisiä investointeja. Näin voidaan vaikuttaa teollisuuden sivuvirtojen entistä parempaan hyötykäyttöön ja jätteiden määrän vähempään liikuttamiseen maanteillä (resurssitehokkuus).

Selonteossa on nostettu esille tärkeä toimenpide tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta. Suurteollisuuden ympärille voidaan saada uusia ekosysteemejä ja ekoteollisuuspuistoja, kun rahoitusinstrumentissa ovat mukana välineet pilotti- ja demonstraatioinvestointeihin.

Suomen tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Teollisuudella on merkittävä rooli ilmastomuutoksen tavoitteissa. Suuryritykset ovat haastavien rakennemuutoksien edessä. Esimerkiksi teräsyhtiö Outokumpu on yksi johtavia kiertotalousyrityksiä maailmassa, joka taloudellisten haasteiden edessä on joutunut siirtämään ympäristölle merkittäviä tulevaisuudeninvestointeja. On tärkeä, että alueellamme luodaan elvytystoimilla elinkeinopolitiikkaa, joka tukee puhtaan teollisuuden säilymistä Suomessa ja Lapissa.

Lapin harvaan asutulla alueella digitalisaatio on tärkeässä roolissa myös yhteiskunnan systeemisessä vihreässä siirtymässä, jossa muun muassa tuetaan liikkumisen vähentämistä, uuden työn syntymistä ja datan yhteen

11.1.2021

toimivuuden lisäämistä. Haasteina esimerkiksi liikenteen käyttövoiman uudistamisessa on se, että kaasu- ja sähköautojen käyttövoimien jakeluverkot ovat riittämättömiä Lapissa.

Näkökulmia keskeisiin elinkeinoihin ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen

Selonteko painottuu vihreään siirtymään ja digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen, on syytä huomata kuitenkin tieverkon merkitys. Metsäteollisuus toimialalle on Lapissa tulossa merkittäviä suuria investointeja. Investoinnit toteutuessa vaativat tieverkon, ratayhteyksien ja meriväylien toimivuutta.

Toteutuessaan biotuotetehtailla on positiivinen vaikutus kestävän kasvun ohjelman vihreään siirtymän tavoitteisiin. Tehtaiden tuotteilla voitaisiin mm. korvata ilmastolle haitallisempia materiaaleja kuten muoveja ja lisätä vientiä.

Puun kuljetuksessa alemman tieverkon ja yksityisteiden kunnossapito on keskeistä. Tieverkon kunnolla ja kantavuudella on suuri merkitys biotalouden kuljetuksille. Suuri osa biotalouden raaka-ainekuljetuksista lähtee vähäliikenteisen tiestön varrelta. Vähäliikenteisellä tieverkolla ja sen silloilla on paljon korjausvelkaa sekä kunnan että kantavuuden osalta, joten sen kunnostamiseen olisi kohdistettava lisärahoitusta. Myös akkujen valmistuksessa tarvittavia mineraaleja tuottaville kaivoksille vähäliikenteisen tiestön ja sen siltojen merkitys on suuri ja niiden kunnostamiseen tulisi kohdistaa lisärahoitusta.

Tieverkon kunnolla on merkitystä alueen houkuttelevuuteen investointikohteenä. Samoin metsäteollisuus voi jatkossa tarjota harvaan asutulle maaseudulle enemmän työmahdollisuuksia ja näin ollen alueen vetovoimasta on pidettävä kiinni.

Saavutettavuus vaikuttaa sekä teollisuuden että matkailun investointien kannattavuuteen. Rautateitä parantamalla tulisi mahdollistaa henkilöjunaliikenteen nopeuksien reilu nostaminen, jotta junat voisivat korvata lentoliikennettä pohjoisen ja eteläisen Suomen välillä. Matkailun myötä lisääntyvää henkilöautoliikennettä tulisi kyetä siirtämään ympäristön kannalta kestäviin liikennemuotoihin edistämällä julkisen henkilöliikenteen matkaketjujen toimivuutta. Lapissa erityisesti jatkoyhteydet lento- ja rautatieasemilta matkailukeskuksiin vaativat ainakin alkuvaiheessa julkista tukea kehittyäkseen toimivaksi osaksi matkaketjua.

Kävely- ja pyöräilyväyliin sekä niiden kuntoon tulisi investoida kaupunkiseutujen lisäksi myös matkailukeskuksissa, kuntakeskuksissa sekä pääteiden varrella olevissa elinvoimaisissa kylissä. Erityisesti sosiaalisen tasa-arvon ja maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi.

11.1.2021

Pandemia on vaikuttanut kriittisesti erityisesti matkailuelinkeinoon ja maa-
rajoilla oleviin kaupan ja palvelun yksiköihin. Matkailualan yritykset Lapissa
ovat pääsääntöisesti pien- ja mikroyrityksvaltaisia. Matkailuala on kasvanut
voimakkaasti viime vuosien aikana ja yritykset ovat investoineet tulorahoitusta
toimintansa kehittämiseen. Heidän taloudelliset puskurinsa ovat heikot. Esimerkiksi
useiden ohjelmapalveluyritysten liikevaihto tulee romahtamaan. Matkailun vaikea tilanne
heijastuu myös muille toimialoille. Linja-autojen tilaushenkilöliikenne on käytännössä
loppunut täysin. Matkailurakentaminen on myös pysähtynyt eikä uusia kohteita ole
alkamassa.

Matkailutoimiala on itsessään ekosysteemi, jonka kehitys heijastuu elinvoiman
useille toimialoille ja julkiseen sektoriin. Toimiala on hyvin kansainvälinen ja
kehittynyt. Nyt on tärkeä, että pystytään turvaamaan ja kehittämään toimialan
nopea elpyminen.

Elvytystoimenpiteissä tulee huomioida, että matkailu etenkin Lapissa on pitkälle
kehittynyttä palveluliiketoimintaa, jossa liikkuminen ja yhteydenpito eri muodoin on
keskeistä. Kotimaisia ja kansainvälisiä asiakkaita ei voida laittaa palvelujen suhteen
samaa kategoriaan. Myös matkailussa tutkimus- ja kehittämistoiminnan huomioiminen
ekosysteemi- ja toimenpidetallalla on tärkeää, kun selonteon mukaan tavoitellaan johtavaa
asemaa pohjoismaisessa matkailussa.

Selonteossa on erittäin hyvin huomioitu esim. erilaiset kansalliset selvitykset ja
maakuntakierroksen anti ja tämä kokonaisuus muodostaa hyvät ja riittävät
linjaukset Suomen kestävä kasvun ohjelmaan, mutta tätä ohjelmaa on hyvä täydentää
priorisoidummalla kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelmalla. Pandemia on
myös tilaisuus tehdä tarpeellisia uudistuksia, mihin selonteko tuo paljon mahdollisuuksia.

Ylijohtaja

Jaakko Ylinampa

Strategiapäällikkö

Heino Vasara